

או.

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס. 65/2

הישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ג'
ט' באלול, חש"ד - 7.9.64, בשעה 11.00.

נוכחיו:

- חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
- מ. אונא
- מ. ארם
- ח. בוגר
- א. ברמן
- ק. כהנא
- א. כלפון
- ש. ככרית
- ד. נצר
- י.ט. רוזנברג
- א. רוזאל-נאור

מוזמנים:

- ד"ר אבידור - מנהל כללי של משרד החינוך והתרבות
- מר שריד - סגן מנהל כללי של משרד החינוך
- גב' סמור - היועצת המשפטית של משרד החינוך

נעדרו:

- ז. בן-יעקב
- ט. גריידי
- י. סמילנסקי
- ר. צברי

סדר-היום:

- א. שכר הלימוד באוניברסיטה העברית;
- ב. שאלות;
- ג. סקירת מנהל משרד החינוך על חכנית המשרד לשנת חש"ט"ו.

=====

היו"ר ש. פרסיץ: אני פותח את הישיבה.

ברצוני לשנוח באסכסח הוועדה את סדר-היום ש
ישיבה זו ולדחות את הסיכום בענין שכר-הלימוד באוניברסיטה למחר.
נציגי האוניברסיטה פנו אלי וביקשו להחקבל שנית על-ידי הוועדה, במרם
חסכמ אח דעתה בקשר לשכר-הלימוד. אני תושבת שהנימוס מחייבנו להענות
לבקשתם.

ג. ברמן: אם יוזמנו למחר נציגי האוניברסיטה, אני מציע
להזמין שנית גם את נציגי הסתדרות הסטודנטים.

החלטה

הוחלט לדחות למחר את הסיכום בענין שכר-הלימוד
באוניברסיטה ולהזמין לאותה הישיבה את נציגי
האוניברסיטה.

הצעת חה"כ ברמן להזמין שנית את נציגי הסתדרות
הסטודנטים נדחתה.

אנו עוברים עתה לשאלות.

הי"ר ש. פרסיץ:

א. רזי אל-נאור:

מהו גורל הגנים בישובי משלט ובישובי ספר?
האם משרד החינוך דן בשאלה זו? אני שואלת
זאת מפני שהמצב הקיים בישובים אלה מחייב גישה שונה לגמרי מהגישה
המקובלת והשיגרתית, אשר לפיה - בהתאם לתקנות - פותח המשרד גן-ילדים
רק אם מספר הילדים בישוב אינו נופל מ-11. בישובי הספר, אשר יושביהם
עובדים ביום ושומרים בלילה ושלא מעם מתרחשים בהם אסונות-דמים, אי-אפשר
לדרוש מהאם שגם חפקה על הילדים וגם תחנך אותם. משרד החינוך חייב
לשנות את יחסו לישובים אלה; הוא חייב לפתוח בהם גני-ילדים ולהחזיקם
בכל מספר ילדים שהוא, בלי לשים-לב לנורמה הרגילה ולגיל.

בזמנו שמענו ממר שריד שמארגנים חנועה התנדבות
של מורים למען ההליכה למעברות ולישובים המרוחקים. מה הן חוצאותיה
של חנועה זו? כיצד קובעים מי הם המורים אשר חייבים ללכת למקומות אלה?

לא הוצא עדיין חומר בכתב ללימוד האזרחות
בבתי-הספר ומקצוע זה נלמד בצורת שאלות החלמידים וחשובות חופשיות
מפי המורים. ברצוני להביא כאן דוגמה של שיעור כזה אשר התקיים בכיתה א'
באחד מבתי-הספר בתל-אביב. נושא השיעור היה חוק הגנת הדייר ואחד הילדים
שאל אם היועץ המשפטי יכול לצוות על מינוי דייר. קם ילד אחד ושאל מדוע
היועץ המשפטי משתתף במשפט קסטנר. תשובת המורה הייתה כי היועץ המשפטי
משתתף במשפט זה, מפני שהפניגור הוא איש חנועה חרות ויש להגן על המדינה
בפני חנועת חרות. אני חושבת כי לאור מקרים כאלה רצוי שמשרד החינוך
יוציא הנחיות ללימוד מקצוע האזרחות.

ידוע לי מקרה של מורה אשר עבד באחד הכפרים
בגליל וגר בקריית בנימין ליד חיפה. מורה זה הוא חבר חנועה חרות
ולביחו נהגו לבוא חברים שונים. יום אחד הוא נקרא למנהל שלו וזה
אמר לו במפורש שאם אנשים אלה ימשיכו לבקר בביחו יהיו לו, למורה, צרות;
ובאמת יש לו צרות. מה דעת משרד החינוך על ענין זה?

מלבד בית-הספר לחינוך שליד האוניברסיטה אי
מוסדות אחרים להשתלמות מורים קיימים בארץ? מי מקיים מוסדות אלה
ובאיזו מידה נאמנים הם לעיקרון של אי-תלות במפלגות ובגופים פוליטיים?

ת. בוגר:

מה גורל התקנות לחוק הדגל וההמנון הלאומי,
ששר החינוך הבטח מעל במת הכנסת לפרסמן, והנה
מתקרבת שנת הלימודים החדשה והדבר לא נעשה עדיין?

כיצד מחייבים את בוגרי הסמינרים ללכת להוראה?

הי"ר ש. פרסיץ:

אשתקד, כאשר אוחדו הסמינרים לזוינסקי והסמינר
של הנשים הציוניות וכן הסמינרים בית-הכרם
ואשכולי, הבטיח שר החינוך שגם הסמינרים המפלגתיים יבוטלו ובמקומם
יוקמו סמינרים לחינוך הממלכתי: אחד להכשרת מורים לבתי-ספר בקיבוצים
ובמושבנים והשני - בנגב. הובטח אז ללא כל צל של ספק שאם לא יבוצעו
בסמינרים הקיימים שינויים המנילים את הדעת ואם הם לא יועברו למקומות
שנקבעו להם על-ידי משרד החינוך, לא תינתן להם חמיכה ממסלחית והם לא
יהיו עוד מוסדות ממסלחיים. האם דבר זה קיים?

בעתון "הארץ" נחפרסמה לפני שבוע מודעה מטעם
מחלקת החינוך והתרבות של הסתדרות העובדים הכללית, המודיעה לציבור
שחכניה הלימודים הממלכתיים החדשה לכיתות א' - ד' יצאה כבר ונמצאת
למכירה במקומות אלה ואלה. ממודעה זו מתפרש כאילו הסתדרות העובדים
הכללית היא המוציאה את חכניה הלימודיים והיא הממנה את הסוכנים הראשיים
להפצתה. האם יש להסיק מכך שמשרד החינוך רואה בהסתדרות העובדים הכללית
את הזרוע המבצעת שלו או שאפשר להסיק, כי חכניה לימודיים זו מכוננת
רק לבתי-ספר ממלכתיים-מעמדיים, ולכן פרסמה ההסתדרות מודעה על-כך?
עלי לומר, כי מודעה זו עוררה תמיהה רבה בציבור ולכן ברצוני לקבל תשובה
מוטמכת בענין זה.

א.ו.

היו"ר ש. פרסיץ:

בעת הדיון על חוק החינוך הממלכתי הובהר לכולם כי השתלמות מורים אשר אריכים ללמד במטרת החינוך הממלכתי לא תהיה חלופה בגוף מפלגתי איזה שהוא. כיצד זה קרה, אם כן, שמחלקת החינוך והתרבות של הסתדרות העובדים הכללית פרסמה לפני שבוע ב"הארץ" הודעה על הקמת ביח"ספר גבוה להשתלמות מורים? אם יש צורך במוסד כזה - מדוע לא יקים אותו משרד החינוך והתרבות? אם אין צורך בביח"ספר כזה - מדוע סובלים מצב כזה שקורסי השתלמות למורים אשר אריכים ללמד במערכת החינוך הממלכתי יקוימו על-ידי גופים מפלגתיים, בעוד שזה מתנגד לעקרונות שהונחו ביסוד חוק החינוך הממלכתי?

נמל לידי מכתב מטודנט ישראל, אשר למד בארצות-הברית באוניברסיטת קולומביה, ואחרי קבלת התואר ב.א. נתקבל לאוניברסיטת הארווארד להמשך לימודיו. מטודנט זה לא קיבל עד עכשיו כל הקצבה לשם קיומו או לשם תשלום שכר-הלימוד, כי הלימודים באוניברסיטת קולומביה אישרו לו גם לעבוד. מטודנט זה סיים את לימודיו לתואר ב.א. בהצטיינות יידי להמשיך את לימודיו בהארווארד במדעי המסחר הוא זקוק להקצבה. הוא הגיש בקשה, אך ועדת ההקצבות אשר ליד משרד החינוך החליטה לא להמליץ על מתן ההקצבה, מפני שחברי הוועדה אינם סבורים שלאחר קבלת התואר ב.א. יש צורך בהשתלמות נוספת. אני חושבת שזהו נימוק משונה מאד כאשר הוא ניתן על-ידי ועדה הקיימת ליד משרד החינוך והתרבות, והייתי רוצה לקבל פירוש לזה.

למפעל הסטיפנדיות מיסודן של הממשלה והסוכנות היהודית ישנה מועצה, ועד מנהל ונשיאות. מי ממנה את חברי הגופים האלה ולפי איזה עקרונות?

הה"כ רימלט ביקשני להזכיר לנציגי משרד החינוך, כי הוא שאל בזמנו שאלה בקשר להשתתפות תלמידים מביח"ספר ממלכתיים בתהלוכות מעמדיות, וטרם קיבל תשובה.

מ. אונא:

פורציה מדי פעם בפעם מכסוכים בין בתי-ספר שונים על רקע של חוסר בנינים. בכל מקרה מחברר כי הרשות המקומית אשמה בכך, מפני שלא הייתה יכולה או לא הצליחה להעמיד לרשות בתי-הספר בנינים מתאימים. היו מקרים שמסיבה זו אמילו אי-אפשר היה להתחיל בלימודים. האם משרד החינוך נתן את דעתו לפתרון בעיה זו, על-ידי חיוב הרשויות המקומיות להעמיד לרשות בתי-הספר את הבנינים הדרושים ועל-ידי השגחה לבל תהיה הפליה בין בתי-ספר ממלכתיים לבין בתי-ספר ממלכתיים-דתיים?

שמעתי שהוראת העברית אינה מספקת. מה נעשה על-ידי משרד החינוך לחיקון המצב?

היו בזמנו דיונים בקשר לסידורי הסעת הילדים לבתי-הספר האזוריים. מהו המצב לקראת שנת הלימודים החדשה?

האם משרד החינוך הבטיח הספקת ספרי לימוד לבתי-הספר הממלכתיים? האם ישנה התקדמות לעומת אשתקד?

ש. נפרית:

באיזו מידה משתתפים מושבי-העולים בהוצאות בתי-הספר? נאמר לי שהוצאות נסיעת המורים לבתי-הספר נזקפות על-חשבון תושבי המקום, וישנם ישובים בהם מס' החינוך מגיע ל-3 לירות לחודש למשפחה.

היו"ר ש. פרסיץ:

את החשובות נשמע מחר או שהן תשלחנה בכתב לחברים הבייתה.
עתה ימסור ד"ר אבידור סקירה על הכניח משרד

החינוך לשנת תשמ"ו.

ג. חכנית משרד החינוך לשנת תשט"ו.

ד"ר אבידור:

בשבוע שקבל מלגה שנה לחינוך הממלכתי. אשתקד, בא' באלול, אישרה הכנסת את חוק החינוך הממלכתי. למוחר לי להזכיר כיצד נפתחה שנת הלימודים תשי"ד; כיצד היינו צריכים לאחד במתיחה בתי-הספר, מפני שהחוק נתקבל בכנסת במאוחר; כיצד בחקוטה של 9 שבועות היינו צריכים לערוך הכנות קדחתניות - ארגוניות ופדאגוגיות - להנהגת החינוך הממלכתי. חלק של הכנות בוצע כבר לפני אישור החוק, אבל ההכנות העיקריות היו יכולות להעשות רק לאחר פרסום התקנות של חוק החינוך הממלכתי.

כן היתה קיימת אשתקד הבעיה של גרעון בתקציב החינוך, אשר אמנם לא היה לו כל קשר להנהגת החינוך הממלכתי. כן רבים היו אלה, הן בציבור, הן בעתונות והן בין חברי-הכנסת, אשר דיברו על אנדרלמוסיה בחינוך. אולם אנחנו אמרנו שאם רק יתנו לנו זמן נחגבר על המצב.

אני אריך לציין שלכל הקשיים האחרים אשר עמדו בפני משרד החינוך אשתקד נוסף עוד קושי חמור אחד - מחלתו של המנהל הכללי של המשרד, הפרופ' ריגר ז"ל, אשר נפטר באמצע השנה הראשונה לחינוך הממלכתי. פטירתו היתה לא רק אבידה קשה לחינוך העברי, כי אם גם מכה חמורה למשרד החינוך והתרבות. למרות כל אלה אנו מסיימים את שנת תשי"ד כשבתי-הספר מוכנים פחות או יותר לקראת שנת הלימודים החדשה, ואפילו יותר מאשר היו בשנים הקודמות. אמנם לא פתרנו עדיין את כל הבעיות והחטרונות עוד רעים, אך התקדמנו במידה רבה יותר ממה שיכולנו לתאר לעצמנו בתחילה.

בשנה הראשונה לחינוך הממלכתי צריכים היינו להקדיש את מיטב מאמצינו ואת עיקר תשומת-לבנו לחינוך הממלכתי היסודי. ואם כי מיפלנו גם בשמתי החינוך האחרים, הרי העדיפות ניתנה לחינוך היסודי. עתה, לאחר שנסתיימה השנה הראשונה לחינוך הממלכתי ולאחר שעלינו פחות או יותר על דרך המלך בשטח זה, בבוזאם לחכנן את פעולותינו לשנה הבאה ברור לאנשי משרד החינוך, כי שומה עליהם להקדיש תשומת-לב רבה יותר גם לשמתי החינוך האחרים, נוסף לחינוך היסודי. גרעוני להביא עתה בפני הוועדה את הבעיות מ-6 - 5 שמתי חינוך שונים, הנראות לנו היום זכאיות לתשומת-לב מיוחדת.

בשטח החינוך היסודי:

1. גן-הילדים על מכלול בעיותיו - בעיות פדאגוגיות

ארגוניות ותקציביות.

הבעיות הפדאגוגיות בשטח הגן נובעות מעובדת

היותו בן שנה אחת בלבד. עלינו לבדוק כיצד ולאן להצמיד שנת לימודים זו מבחינה פדאגוגית; אם לכיתה הכניסה של בית-הספר היסודי ואם לגילאי 3 ו-4. אם כך המצב, יש לבדוק אותו גם מבחינה ארגונית וגם לראות מה גורלו של הגן מבחינה תקציבית.

2. בית-הספר היסודי.

עלינו להקדיש את תשומת-לבנו בראש ובראשונה

לניסויים בתכנית הלימודים. חכנית הלימודים החדשה לכיתה א' - ד' נתפסמה ונשלחה לכל בתי-הספר. אנחנו חושבים שבשנת תשט"ו ייעשו בתכנית זו ניסויים יסודיים, אשר יצביעו על הטוב שבה ועל הטעונו חיקון. כך שבעוד שנה נוכל להוציא מהדורה חדשה ומשובכללת יותר, אשר תחייב את כל בתי-הספר.

קשה יותר לשכלל את חכנית הלימודים לכיתות

ה' - ח. מפני שאם המרחק בין המציאות בבתי-הספר לבין חכנית כיתות א' - ד' איננו רב כל-כך, הרי החכנית לכיתות ה' - ח' איננה מתאימה ביותר

למציאות בבתי-הספר. לכן לא נוכל להסתפק בשנה אחת לשם עריכת ניסויים

בחכנית זו ואין כל רע בכך שמשלוח חלק זה של חכנית הלימודים מתעכב, כי בלאו הכי לא ניתן היה להנהיגה בראשית שנת תשט"ו. שנה זו צריכה להיות

למורים, למנהלים ולמפקחים שנת לימוד וקיון. שנת מחשבה ותכנון כיצד

לשפר ולהחזים את המציאות בכיתות ה' - ח' לחכנית הלימודים. זאת אומרת שהניסויים הממשיים בחכנית זו ייערכו רק מתחילת שנת תשט"ז. אני רוצה

לציין כי בארצות אחרות מומחיו עוסקים בעריכת חכנית לימודים למקצוע אחד

למעמים חמש עד עשר שנים ואילו אנחנו עמלנו על חכנית זו רק 3 שנים. אין ספק שרבים יהיו הליקויים שיתגלו בחכנית זו ואשר נצטרך לחקנם.

או.

ד"ר אבידור:

3. ספרי לימוד.

בדעתנו להקדיש את שנת תשט"ו לבדיקה כל ספרי הלימוד וספרי העזר שמשתמשים בהם בבתי-הספר היסודיים; לבדוק אם ספרי הלימוד הללו מתאימים למציאות החיים שלנו, כי משתמשים עדיין בספרים מתקופת המנדט; וכן לבדוק עד כמה ספרי הלימוד הנהוגים אינם נוגדים את מטרות החינוך הממלכתי ועד כמה הם מתאימים לתכנית הלימודים החדשה. אנחנו נבטל את כל האישורים לספרי לימוד שהוצאו בעבר על-ידי מחלקת החינוך של הוועד הלאומי או על-ידי משרד החינוך, ונאשר רק את אותם הספרים שנבדקו על-ידי ועדה מומהית מטעם משרד החינוך ונמצאו מתאימים. נפסול ספרים אשר כלל אינם מתאימים למציאות שלנו ונאשר לספרים אשר רק בחלקם אינם מתאימים, נדרוש מהמחברים והמוציאים לחקנם.

לא תהיה זו מלאכה קלה, מפני שהבדיקה צריכה להעשות בקפדנות, תוך גישה חינוכית. על כן אין אנו סבורים שנוכל לסיים עבודה זו תוך שנת תשט"ו. יחד עם בדיקת ספרים הנמצאים כבר בשימוש לא נוציא אישורים לספרים חדשים בטרם ייבדקו על-ידי ועדת המומחים. יש לנו תקנון בקשר לזה ובשבועות הקרובים נודיע על כך לציבור ובעיקר למוציאים.

4. תכנית לימודים לכיתות טרום-מקצועיות.

ברצוננו לגבש בשנת תשט"ו תכנית לימודים עיונית ומעשית לכיתות טרום-מקצועיות. בדעתנו להקים כיתות ז' - י' או ז' - מ' אשר תהיינה צמודות לבית-הספר היסודי ובהן יוכל הנוער לקבל הכשרה לחיים, כדי שיוכל אחר-כך להכנס לעבודה במקצוע מסוים או בחקלאות. יהיו אלה בתי-ספר לא-מקצועיים, דוגמת בתי-ספר הקיימים באירופה ובאמריקה. בשנת תשט"ו ייערכו ניסויים במוסדות מעטים, מפני שלא גיבשנו עדיין תכנית ל-4 שנות לימוד.

בתי-ספר לנוער עובד.

א. הדמוסטים של בתי-ספר אלה וגם החוכן שהונח ביסודם תובעים שינוי ערכים. זה שנים אחדות אנו מתחבמים בבעיה זו, מפני שהן מספר התלמידים בבתי-הספר הללו, הן מבנה והן תוכנם אינם משביעים את רצוננו. אמנם ידוע לנו שבבעיית בתי-ספר לנוער עובד מתלבטים מתנכים בארצות רבות, אך אצלנו יש לדבר זה משמעות מיוחדת.

ישבה לפני שנה ועדה מיוחדת אשר דנה בבעיית בתי-הספר לנוער עובד, המליצה על שינויים, אך לא היה בה משום הצלחה. לצערי אין לנו גם מורים מתאימים לבתי-ספר אלה, מפני ש-90% מהמורים העובדים בהם עושים זאת כעבודה נוספת; אין לנו ספרי לימוד וציוד מתאימים ואין לנו עדיין תכנית לימודים מסוימת. על כן השנה רוצים אנו לייחד את השומת-לבנו למבנה בתי-הספר לנוער עובד ולתכנית הלימודים שלהם.

החינוך התיכון.

הדבר הראשון שנקדיש לו השומת-לב בשטח זה הוא חוק החינוך העל-יסודי. הצעת החוק הוכנה כבר ונמצאת בדיון במשרדית במשלתיים. אנחנו מקווים שעם שובו של שר החינוך יובא החוק לדיון בממשלה ויונח על שולחן הכנסת בראשית המושב הבא. זהו חוק ראשון בשטח החינוך העל-יסודי ואנחנו מייחסים לו חשיבות רבה, לא רק מפני שהוא יסדיר את המצב שאינו מניח את הדעת, אלא גם מפני שהננו סבורים כי הדיון בהצעת החוק בכנסת יעורר את הציבור כולו לבעיות החינוך התיכון, אשר עד כה לא הוקדשה להן השומת-לב מספקת, כמו למשל בענין פיצול החינוך התיכון בין משרדים ממלתיים שונים.

עוד בטרם יתקבל חוק זה בכנסת ברצוננו לתקן דבר שנראה לנו חמור מאד: מתן היתר הוראה למורים בבתי-ספר תיכוניים. בשטח ההוראה בבתי-ספר אלה האנרכיה גדולה יותר מאשר בבתי-הספר היסודיים. אנו יודעים ש-50% מהמורים בבתי-הספר היסודיים הם בלתי-מוסמכים, הרי בבתי-הספר התיכוניים, ב-5 - 6 השנים האחרונות, נתקבלו מאות מורים ללא כל בדיקה ואין איש יודע מה השכלתם, וגם אם ידוע שהשכלתם אינה מספקת אין דורשים מהם להשלימה. לכן, מתוך הסכס עם הסתדרות המורים, אנו עומדים לפתח תקנות פנימיות אשר תקבענה מי רשאי להורות בבית-ספר תיכון, מי נחשב כמורה בלתי-מוסמך ולכן חייב לעמוד בבחינות השלמה. תקנות אלו נידונו גם בוועדה לחינוך התיכון שלידי ועד החינוך ואנו מקווים בראשית שנת תשט"ו להכניס תקנות אלו לחייה, מתוך אמונה שזה יביא להעלאת רמתו של החינוך התיכון.

או.

ד"ר אבידור:

בדעתנו להקדיש תשומת-לב יתרה לניסויים פדאגוגיים במוסדות חינוכיים בני 6 שנות לימוד - כידוע, קיים ויכוח מה עדיף - בית-ספר חינוך 4 או 6 שנות לימוד - ולא נקבעה כל הלכה, אצלנו נכנן בארצות אחרות. בארץ קיימים כבר מוסדות חינוכיים אחדים, שהם בני 6 שנות לימוד ואנחנו גם נותנים להם חמיכה כמפיה. בסיוע הניסויים נוכל לסכם את התוצאות ולהוציא את המסקנות.

כן חושבים אנו להקדיש תשומת-לב למיפול בעריכת חכניה לימודים במקצועות השונים הנלמדים בבתי-הספר החינוכיים. בחינוך החינוך בעיית חכניה הלימודים חמורה סתם מאשר בחינוך היסודי, הואיל ובמיום בית-הספר החינוכי חייבים החלמידים לעמוד בבחינות בגרות, במקצועות מסויימים ודבר זה ממילא קובע את דמוסי החלניה. אבל איננו רוצים להסתפק בזה שבבתי-הספר החינוכיים ילמדו רק את אשר נדרש בבחינות הבגרות. בשנים האחרונות הוקמו ועדות לדיון בחכניה הלימודים בבתי-הספר החינוכיים, אבל חסיד? המקצועות השונים לחמו על כל שעה נוספת בקנאות כזאת, עד כי בית-הספר היה צריך ללמד 100 שעות לשבוע כדי לספק את דרישות כולם. לכן צריכה לקום ועדה מוסמכת אשר תביא לידי חיאות בין המצוי לבין הרצוי.

הכשרת מורים והשתלמותם.

ראשית נעסוק בחימוש דרכים להגדלת מספר המכשירים עצמם להוראה. אמנם השנה המחזור במורים לא יהיה חמור ביותר, פרט למקומות המרוחקים בנגב ובצפון, אבל אנו חייבים להתכונן לשנים הבאות. השנה גם יכולנו שוב להעסיק מורים שפוטרנו. אבל מקור זה נעלם ובשנים הבאות אנחנו צריכים לשאוב את כוחות ההוראה מהסמינרים ולשם זה מספר הלומדים בהם איננו מספיק. נאמרך אולי להקים קרן גדולה למתן הלוואות מחיה ללומדים בסמינרים והעתידיים להורות בבתי-הספר, על-מנת שיפרעו את ההלוואה בשיעורים משך שנים מספר. כסף להקמת הקרן יאמרך לבוא מתקציב הפיהוח.

ישנה גם הצעה להרחיב את הקורסים להוראה

הקיימים בצבא, אם כי מסיימי קורסים אלה אינם מורים מושלמים.

כן ישנה הצעה לקיים בחינות אכסטריניות

בהוראה לאנשים מבוגרים.

ברור, כי כל החכניות האלו צריכות להיות מוכנות

כבר בשנת חט"ו לקראת השנים הבאות.

האט בחכנון מספר המורים לשנים הבאות לקחו בחשבון גם את העליה?

ש. כפריה:

לקחו בחשבון גם את העליה וגם את הגידול הטבעי.

ד"ר אבידור:

כידוע עובדים במערכת החינוך היסודי 4000 מורים בלתי-מוסמכים. אין אנחנו יכולים להסתפק באותם הקורסים להשתלמות מורים שקיימים עלשיו. משרד החינוך עסק עד היום בעיקר בהכשרת מורים אך לא בהשתלמותם. אמנם לקחנו חלק בקורסי הקיץ מטעם האוניברסיטה וכן השתתפו המסקחים שלנו בקורסי השתלמות של הסתדרות המורים, וזאת בתור עבודה נוספת. השנה אנחנו מוציאים לטועל את החכניה להשתלמות מורים בישובי-עולים, אשר יישלחו לקורסים מיוחדים למשך חדשים מספר. אך בכל זה לא די, ובעיקר מפני שאי-אפשר להגיע למאות רבות של מורים העובדים במקומות מרוחקים. יחכנן שנערוך למורים אלה השתלמות בכחב. בכל אופן חייב אני לציין שלכל המורים הללו יש רצון טוב ללמוד ולהשתלם, אף כי היו יכולים לא לנקוף אצבע, מפני שהפרט בין משכורתם לבין המשכורת של מורים מוסמכים הוא קטן ביותר, והם יודעים שלא יפטרם אותם. את הרצון הטוב מצדם אנחנו חייבים לחרגם למעשים.

בשנת חט"ד החלנו בריכוז ומיזוג המוסדות

להכשרת מורים, הן בגלל הנהגת החינוך הממלכתי והן בגלל העובדה שאין ברכה בריבוי המוסדות. הסיבה לכך היא לא רק תקציבית, אין לנו גם כוח-אדם מספיק לקיום מוסדות רבים; כמו כן רמת החינוך העלה והאווירה החינוכית חתיה יותר טובה במוסד גדול, שיש בו כיתות סמינר אפילו בנות 200 תלמיד.

ד"ר אבידור: אנחנו הוציט להכין חכניות למיזוג המוסדות להכשרת מורים, אבל החטרון הוא שאין אנו מוצאים אנשים מתאימים להוראה. בית-הספר לחינוך של האוניברסיטה בירושלים מתחבט אף הוא בצרות גדולות, כי אין לו מורים מתאימים והאוניברסיטה פוסלת מועמדים אם רמת השכלתם אינה מספקת את דרישותיה. לכן החכניות למיזוג המוסדות להכשרת מורים יכולות להיות מוכנות כבר בקרוב, אבל ביצוען עוד יתעכב ומוטב להשהותו על-מנת שההכנות תעשינה כראוי.

החינוך במקטור הערבי.

בחינוך הערבי קיימות בעיות אשר כבר הזכרתי אותן כאשר דיברתי על בתי-הספר היהודיים, כי אנחנו משתדלים להשוות את שני הסקטורים. אולם קיימות בכל זאת בעיות שהן מיוחדות לגבי האוכלוסיה הערבית. אחת מהן היא בעיית הילדות בבתי-הספר הערבים. אם לגבי הילדים בבתי-הספר הערביים הגענו כבר לביקור של 85% ובגילי מסוימים אף ל-100%, הרי לגבי הילדות הגענו למוצע של 45% - 40%, ואף פחות מזה בגילי הגבוהים. אולם אין זו בעיה אשר עשויה להפטר על-ידי הפעלת חוק נגד ההורים. זו בעיה הסברתית-חינוכית, והמסקחים שלנו בבתי-הספר הערביים נתבקשו להכין חכניות למפעל הסברה בקרב ההורים הערביים.

כשם שאנו שוקדים על חכנית לימודים בבתי-הספר היהודיים, כך גם באופן מקביל אנו מתרגמים את מה שניתן לביצוע בבתי-הספר הערביים. אלא שבבתי-הספר האלה ישנן בכל זאת בעיות מיוחדות של לימוד השפה העברית ודברי ימי ישראל. על כן נשתדל בשנת השמ"ו להחאים חכנית לימודים ממלכתית לבתי-הספר הערביים, עם שינויים המחוייבים לפי העניין.

הבעיה של הכשרת המורים היא עוד הרבה יותר חמורה במקטור הערבי. בימים הקרובים נפתח ביפו סמינר מיוחד למורים ערביים ויחד עם זאת נמשיך גם בקורסי השתלמות למורים העובדים כבר.

י.ש. רוזנברג: האם קיימת אבחנה בין מורים מוסלמים ונוצריים?

ד"ר אבידור: לא. בכלל אף פעם לא היינו מעלים על הדעת שמורות נוצריות או מוסלמיות מכפרים רחוקים תבואנה לגור בפנימיה של הסמינר ביפו, אבל הן באו למרות הכל. הסמינר הערבי ביפו הוא אחד הדברים הנהדרים ביותר שהוצאו לפועל על-ידי משרד החינוך והתרבות.

הנחלת הלשון.

בשטח זה נקדיש את מיטב מאמצינו למבצע הנחלת הלשון, ואינני רוצה להרחיב את הדיבור על זה, מפני שהדברים ידועים.

השטח הארגוני.

הנהגת החינוך הממלכתי הביאה לשידוד מערכות באדמיניסטרציה של החינוך. ביטלנו את המסגרות הקיימות של הזרמים, הקימונו מסגרות חדשות - את הפיקוח המרכזי, את הפיקוח המחוזי ואת הלשכות המחוזיות. חלפה עלינו שנה שבה התנסינו בתיחום המוסדות המנהליים שלנו ואנו סבורים שבשנת השמ"ו נוכל כבר לקבוע תיאום ברור יותר בין הגופים השונים ובעיקר נוכל לחזק ולטפח את סמכויותיהן של הלשכות המחוזיות. אנחנו רואים ברכה רבה במוסד זה וברצוננו להביא לכך שהלשכות המחוזיות ירחיבו את פעולותיהן ויקיפו גם שטחי חינוך ותרבות שונים, מלבד החינוך היסודי אשר בו התרכזו בשנת תשי"ד.

כמו כן הוציט אנו כי מצד אחד תוגבר המגמה של דצנטראליזציה, וזה לטובת החינוך והציבור כאחד, ומצד שני יהיה תיאום אמיץ בין הלשכות המחוזיות והמשרד הראשי. הוא הדין בקביעת תחומים מצד אחד ותיאום מצד שני בין יחידות המנהליות השונות במשרד. שנת תשי"ד הייתה לנו שנת נמיון אשר בה למדנו הרבה ואנו מקווים שנגיע השנה ליעול רב יותר בעבודתנו.

אנחנו מוכרחים גם לשקוד על טיפוח היחסים ועל תיאום בינינו לבין הרשויות המקומיות, שהן השותפות החוקיות והטבעיות שלנו בביצוע עבודת החינוך. גם בשנת תשי"ד קיימנו תחייצויות עם הרשויות המקומיות, אך בזה לא די, מפני שבשטח החינוך אנחנו רוצים לשתף את הציבור במידה רבה ככל האפשר.

או.

ועדת החינוך והתרבות,
7.9.54

אנחנו גם עיבדנו חוק על הקמה מחדש של
ועדי חינוך מחוזיים וחוק זה נמצא עתה

ד"ר אבידור:

בעיון במסרדי הממשלה.

כן נשתדל בשנת תשמ"ו להגביר עוד יותר את
שיתוף הפעולה עם הסתדרות המורים. בשנת תשי"ד, על-ידי פגישות קבועות
בין נציגי משרד החינוך ונציגי מרכז המורים שופרו במידה רבה היחסים בין
שני המוסדות. אנחנו נמשיך במגישות אלו, אבל ברצוננו להרחיב עוד יותר
את שיתוף הפעולה, מנפיי שאם חשובה לנו השותפות עם הרשויות המקומיות,
הרי לא פחות חשובה היא עם מבאעי החינוך, עם המורים עצמם.

בזה סימחי את סקירת וברצוני להדגיש עוד
שתי הסתייגויות. ראשית, אם מניתי כאן בעיות משטחי חינוך שונים, אשר
להן נקדיש תשומת-לב מיוחדת בשנת תשמ"ו, הרי מובן וברור כי לא נטפל
אך ורק בבעיות אלו. מובן שאנו צריכים לטפל גם בכל יתר העניינים שלא
הזכרתי כאן. יתרה מזו, מכיוון שאנו עוסקים בחומר חי, יתכן ותתעוררנה
בעיות חדשות אשר תאפלנה על כל היתר.

כשם שלא אמרתי שנעסוק רק באותן הבעיות
שהזכרתי, כן לא אומר שנטפל בכל אותם הדברים שדיברתי עליהם. אינני רוצה
כי בעוד שנה יבואו לחבוע מאחור את אשר לא עשינו, מפני שלא רק שיכולות
להתעורר בעיות חדשות אשר יעסיקו אותנו יותר, אלא גם הבעיות שציינתי
הן כה רבות שלא ניתן למחור אותן תוך שנה אחת.

ולבסוף, אם יש לחברי הוועדה הצעות לפעולה-

ברצון נקבל אותן.

מר שריד:

תחילה ברצוני לענות על שתי שאלות שנשאלתי
כאן: גני-הילדים בישובי המיעוט הערבי, וגנים
בישובים היהודיים שאין בהם 11 ילדים בגיל 5.

אשר לישובים הערביים, המספרים שאמסור כאן
נבדקו בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אבל הלשכה אינה מחחיבת כי המספרים
מדויקים, מפני שיש לה נתונים רק על-יטוד כרטיסי המזון שהוצאו במקומות
אלה.

לפי הנתונים שקיבלתי מהלשכה נמצאים כיום
במדינה 6000 ילדים ערביים בגיל 5, מזה 500 ילדים בני בדואים.
מספר הילדים הערביים גילאי 5 המבקרים בגנים הוא 2103, מזה 1328 בנים
ו-775 בנות. קיימות 83 כיתות גן ומספר העובדים בהן מגיע ל-100.
הגנות אינן מדופלמות. הגן הערבי הוא חלק מבית-הספר היסודי, ומנהל
בית-הספר אחראי גם לגן. הסיבה לכך היא כי בישובים הערביים לא היו
בנינים מתאימים לגן וגם לא היתה להם מסורת של גן-ילדים.

אשר לגנים חסרים, היינו גנים שמספר ילדים
גילאי 5 המבקרים בהם אינו מגיע ל-11, לפי הסיכום הנמצא בידי ישנם
כיום במושב העולים 54 גנים כאלה, מחוץ לאותם המקומות שאין לנו ידיעות
עליהם, ושמספרם מגיע ל-30. יתכן שאין לנו ידיעות על מקומות אלה מפני
שמצב הגן שם במדר. בין הגנים החסרים ישנם כאלה אשר מספר הילדים גילאי
המש שבהם הוא 10, ושם הביעה אינה חמורה כל-כך, כי גופים שיבוריים
שונים ימצאו כבר פתרון. לעומת זאת ישנם גנים שיש בהם רק 2 ילדים.

בקשר לבעיה זו מתנהל עכשיו משא-ומתן בין הנועת
המושבים לבין הסוכנות היהודית בדבר קבלת סכום כסף מסויים מהסוכנות
להשלמת התקציב בגנים החסרים, מלבד השתתפותה של הסוכנות בתקציב הכללי
של הגנים. הסכום הנוסף הזה יכול להיות בגבולות של 40 - 30 אלף לירות.
הסוכנות מוענת שהיא עוד לא נתנה חשובה סופית בקשר להשתתפותה בתקציב
הכללי של הגנים, והיא בדרך כלל נמצאת במצוקה גדולה, מפני שידוע לה
שחגיע ארצה עליה חדשה ויש צורך להכין את הכלים הדרושים לקלימתה. על כן
קשה לסוכנות להתחייב למתן סכומי כסף נוספים. אולם אם האוצר יגיע להסכם
עם הסוכנות בקשר לתקציב הגנים, יש להניח שהסוכנות תמצא דרך להפרשת

מר שריד:

מכום כסף לא גדול להשלמת הקציב הגנים החסרות. שמעתי שבין אנשי המוכנות ישנה נטייה לעזור בכך. אם הכסף בכל זאת לא ימצא נצטרך לחפש דרכים אחרות.

טידור העבודה של מורים.

משרד החינוך הגיע לידי הכרה שפדרי העבודה מוכרחים להשתנות. בטוח זה ישנה איזו תופעה לא טבעית שאלפי מורים נשארים בדרך כלל במקומות עבודתם ומאות אחדות נודדים. אותם המורים הנודדים גורמים למבוכה ואנדרלמוסיה בלתי-מוצדקת במשך 3 - 2 חדשים ראשונים לפתיחת שנת הלימודים. החלטנו שבקרוב תוקם ועדה שתעבד הצעה בדבר שיפור פדרי העבודה של המורים וחיטול האנדרלמוסיה.

ממחוז ירושלים הודיעו לנו שבתי-הספר ייפתחו שם כמעט לגמרי מסודרים.

במחוז המרכז, שהוא מחוז גדול ומסובך, ישנם כבר כמעט כל המורים וגם שם העבודה בתי-הספר תחיל באופן מסודר.

במחוז חל-אביב יש אפילו עודף של מורים ויתכן שבגלל זה דווקא ישנם קשיים מסויימים. גם במחוז זה ייפתחו בתי-הספר עם חבר מורים מלא.

במחוז הדרום חמריים היום 69 מורים, 20% מכלל המורים במחוז זה. כוונתי למורים בתי-הספר הממלכתיים והממלכתיים-דתיים.

במחוז הצפון היו חסרים עד אחרון 75 מורים.

במחוז חיפה כל בתי-הספר מוכנים כבר לפתיחת שנת הלימודים.

מכל זה יוצא שחסרים ברגע זה כ-150 מורים. ונשאלת השאלה מניין נוכל לגייס אותם. יש לנו עוד ברזרבה מורים לא מסודרים. אלה מורים אשר ביקשו העברות, בעיקר למחוז חל-אביב, והפיקוח לא אישר את בקשותיהם. כן מסתבר שמחוזות חל-אביב וחיפה לא יוכלו לקלוט את כל המורים שהועברו אליהם, ומורים אלה יקבלו הודעה שעליהם לחזור למקום עבודתם הקודם. ישנם כ-90 מורים כאלה ויש להנחיה שחלק ניכר מהם, אלה אשר אינם יכולים לוותר על פרנסתם, יחזרו באמת למקומות עבודתם הקודמים.

כן ישנה רזרבה של מורים אשר צריכים היו להתנדב לישובי עולים. מבצע זה של התנדבות ליציאה לישובי עולים נערך בעזרת הסדרות המורים. מרכז המורים פנה לציבור המורים וביקש מהם להתנדב. מכל הארץ התנדבו בסך הכל 11 מורים. ידענו מראש שיהיה מספר מתנדבים זעום, ולכן דנו עם הסדרות המורים גם על אמצעי כפייה ומרכז המורים הסכים לזה. בהסכם עם מרכז המורים נקבע שנעביר מורים עד גיל מסויים, שאין להם ילדים קטנים, ובמקרה של העברת מורות נבחר רק את אלו אשר בעליהן אינם קטורים בעבודה במקום מסויים. כן קבענו שנעביר רק מורים בעלי ותק לא פחות מ-5 - 3 שנים, כולם כמובן מורים מוסמכים. פנינו למפקחי המחוזות וביקשנו מכל אחד מהם רשימה של 30 או לפחות 20 מורים שאפשר להיבם לצאת לישובי עולים. הוקמו ועדות מחוזיות של מרכז המורים, בשיחוף עם מפקחי המחוזות, אשר עברו על הרשימות. בסך הכל כ-120 מורים קיבלו הודעות שעליהם לצאת לעבודה בישובי עולים. לאחר מסירת ההודעות התחילו להגיע אלינו ערעורים, ובסופו של דבר כמעט כל אותם המורים ערערו על ההחלטה. פועלת עתה ועדת ערעורים מיוחדת, שאריכה לסיים היום את עבודתה וכבר הבוקר קיבלנו ידיעה שכ-20% - 15% מאלה אשר חויבו תחילה לצאת לישובי עולים יקבלו שחרור מסיבות שלא יכולנו לחזותן מראש. אולם כ-90 - 85 מורים יחויבו לצאת לעבודה במקומות המרוחקים. אם הם לא יסכימו לצאת, לא יקבלו עבודה במקום אחר, למרות הנזק הרב שיגרם על-ידי זה לחינוך כי אלה כולם מורים מוסמכים בעלי ותק. הם לא יקבלו עבודה אחרת השנה ואולי אף לא בשנה הבאה. אם המורים האלה יעדיפו לא לעבוד בכלל לא נשלם להם פיצויים, הואיל ואנו מציעים להם עבודה. אנחנו מניחים שמחוך כל אלה אשר עירעורם נדחה על-ידי ועדת הערעורים כמה עשרות בכל זאת יסכימו לצאת לישובי עולים.

או.

מר שריד: כן ישנן סמינריות אשר מטעמים שונים קיבלו שחרור מהצבא. לאלה לא ניתן עבודה במרכזים ויתכן שאתו מסיים מהן ילך לישובים בצפון ובדרום. באופן כזה אנו מקווים למלא את המכסה של 150 מורים החסרים כיום.

מה יהיה אם המכסה לא תחמלא?

היו"ר ש. פרמיץ: 0

מר שריד: במחוז הצפון נמצא פתרון זמני כל המורות אשר שוחררו מהצבא על-מנת ללכת לעבודה בישובי עולים ואשר זמן עבודתן שם ייחשב להן כזמן שירותן בצבא ויש 90 מורות כאלה - צריכות היו להשלח לישובי עולים, כדי למלא שם את מקום המורים שיצאו לקורסי השתלמות. מכיוון שקורסים אלה צריכים להסתח רק אחרי החגים, נתנו הוראה למפקחת מחוז הצפון שתישלח את המורות האלו למקומות בהם בכלל חסרים עדיין מורים, כדי שאפשר יהיה לפתוח את בתי-הספר. בינתיים, תוך שבועיים-שלושה, יבואו בוודאי מורים נוספים אשר לא מצאו להם סידור אחר. בין המורות שחויילו ונשלחו לעבודה בבתי-הספר נמצאות גם גננות. אבל מכיוון שאין מחסור בגננות, שלחנו אותן לכיתות א' יתכן שדבר זה יביא לידי כך שבעתיד יבינו את הגננות בסמינרים גם לעבודה בכיתה א', כדי שתוכלנה לעבוד בהן בשעת הצורך. נמיה כזאת קיימת ואין אנו עוצרים בעדה, מפני שיש מספיק גננות ולעומת זאת מחסור במורות, כך שאנו שמחים לכל גננת העוברת לעבוד בבית-הספר.

לפי הידיעות שקיבלנו ממפקחי המחוזות מחברר שהשנה חלה הטבה ברמת המורים בישובי עולים, וזה בוודאי הודות לתכנון המכוון ולנמיה לא לשלוח לישובי עולים רק את המורים הבלתי-מוסמכים.

בשנת גני-הילדים הבעיות הקיימות אינן תוצאה של מחסור בגננות - כי אין מחסור - אלא נתעוררו בגלל הרישום הבלתי-מושלם של הילדים. לכן אנחנו מוכרחים להסתכן ולהחזיק גננות, מתוך מחשבה שיבואו עוד ילדים חדשים.

את בתי-הספר לנוער עובר אנחנו פותחים מתוך זהירות, מפני שאין עדיין רישום של תלמידים. אמנם נתנו הוראה לפתוח את בתי-הספר בכל מקום שניתן לעשות זאת, אבל בבתי-הספר שלימדו בהם אשתקד 3 מורים ניטלה לעת עתה רק מורה אחד.

בחינוך המיוחד שתחנו השנה כ-51 כיתות נוספות. זהו גידול רב באופן יחסי, ואף כי התקציב שלנו לא איפשר זאת, מצאנו דרך כיצד לבצע את הדבר.

נשאלתי כאן בקשר להסעת מורים ותלמידים. בכל מקום בו אנו פותחים בית-ספר אזורי או מרכזים ביחד מטפר בתי-ספר ואף יכולים להוכיח לאוצר כי זה חוסך לנו כוחות-הוראה, נשתתף בהוצאות הסעת התלמידים. במקומות מסויימים נכסה את כל ההוצאות ובמקומות בהם הרשויות המקומיות יכולות לשאת בעול נחיל עליהן חלק מההוצאות.

בתי-ספר אזוריים.

במחוז המרכז הקימונו בית-ספר אזורי אחד וישנה חכניה להקים עוד 3 - 2 בתי-ספר אזוריים בארץ. חכניה זו לא בוצעה לקראת שנת תשמ"ו, מפני שהביצוע תלוי בבנינים. בתקציב הפיתוח ישנו סכום כסף להקמת בתי-ספר אזוריים. במקומות בהם לפי החכניה צריכים להקים בתי-ספר אזוריים אפילו חזקן הוא זמני.

אשר להוצאות הסעת המורים, הרי כל הישובים אשר בתי-הספר שבהם אינם מוחזקים, צריכים להשתתף בכל הדיאות של בית-הספר, כולל ההוצאה של הסעת מורים למקום. לפי ההסדר הקיים המורים רשאים לקבל את הוצאות נסיעתם למקום העבודה, והמקומות מטתחפים בחלק קטן מהוצאות אלו.